

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE PROBLEMLİ AKILLI TELEFON KULLANIMININ SOSYAL KAYGI VE SOSYAL AĞLARIN KULLANIMINA ARACILIK ETKİSİ

UĞUR DOĞAN*

Nurcan İLÇİN TOSUN**

Öz

Bu araştırmanın amacı, lise düzeyindeki öğrencilerin sosyal kaygı düzeyleri ve sosyal ağ siteleri kullanımları ile problemlili akıllı telefon kullanımları arasındaki ilişkilerinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Muğla İlindeki çeşitli Anadolu liselerinde öğrenim gören 120'si kız (%35), 224'ü erkek (%65) toplam 344 9. 10. 11. ve 12. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; Sosyal Kaygı Ölçeği, Sosyal Medya Kullanımı Ölçeği ve Problemlili Akıllı Telefon Kullanımı Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde değişkenler arasındaki ilişkiyi tespit etmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu, cinsiyetler arasındaki farklılığı tespit etmek için t-testi ve sosyal kaygının anılan değişkenleri yordamasını tespit etmek için ise regresyon tabanlı aracılık analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, lise öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri ve problemlili akıllı telefon kullanımında cinsiyetler arasında farklılığa rastlanırken, sosyal kaygı düzeyleri ile sosyal ağ siteleri kullanımı ve problemlili akıllı telefon kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Lise öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri arttıkça sosyal ağ kullanımlarının da arttığı, aynı şekilde sosyal kaygı düzeyleri arttıkça problemlili akıllı telefon kullanım düzeylerinin de arttığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal ağların kullanımı, problemlili akıllı telefon kullanımı, sosyal kaygı, aracılık etkisi ve lise öğrencileri.

* Yrd.Doç.Dr. Muğla Üniversitesi, Sıtkı Koçman Eğitim Fakültesi, ugurdogn@gmail.com

**Psikolojik Danışman. Mumcular Sitare Özkan Çok Programlı Anadolu Lisesi, nurcanilcin@gmail.com

MEDIATING EFFECT OF PROBLEMATIC SMARTPHONE USE ON THE RELATIONSHIP BETWEEN SOCIAL ANXIETY AND SOCIAL NETWORK USAGE OF HIGH SCHOOL STUDENTS

Abstract

The purpose of the study was to determine the relationship between social network usage, social anxiety, and problematic smartphone usage. Participants consist of 344 9th, 10th and 11th high school students in Muğla. Accordingly, the participants were 120 female (35%) and 224 male (65%) students. Social Anxiety Scale, Social Media Usage Scale and Problematic Cell Phone Usage Scale were used in the study. Pearson correlation coefficient was used to determine the relationships between variables, T test was used to determine gender differences and regression based mediation analysis was used to determine whether the relationship between social anxiety and social network usage was mediated by problematic smartphone usage. Results showed that there were differences across genders in term of social anxiety level and problematic smartphone usage. In addition, there were significant relationships among social anxiety level, social network usage and problematic smartphone usage. As adolescents' social anxiety levels increased, their use of social network also increased; similarly, as their levels of social anxiety increased, problematic smartphone usage increased. Furthermore, mediation analysis revealed that smartphone usage fully mediated the relationships between social anxiety and social network usage.

Keywords: *Social network usage, social anxiety, problematic smartphone usage, mediation analysis and high school students.*

1. GİRİŞ

Facebook ve Twitter gibi sosyal ağların sitelerinin kullanımındaki artış ile beraber, sosyal etkileşimin bu yeni formu başta psikologlar olmak üzere neredeyse bütün bilim insanlarının dikkatini çekmeye başlamıştır. Sosyal ağ siteleri (SAS) kullanıcılarına video ya da resim yükleme gibi imkânlar sunmasının yanında, kullanıcılarının birbirleri ile iletişim kurma, birbirleri ile chat yapma veya küçük ya da büyük gruplara mesaj gönderme gibi çok çeşitli iletişim avantajları sunmaktadır (Smock, Ellison, Lampe ve Wohn, 2011). Özellikle sosyal

paylaşım siteleri kullanıcıların günlük kayatlarındaki planlama aracı olarak ve düzenleyicisi olarak geleneksel yaşantısında bir değişim yaratmaktadır (Peker, 2015). Kemp (2014)'in hazırladığı istatistiğe göre; dünya üzerinde yaşayan 7,2 milyar kişinin 3 milyarı internet kullanıcısı, 3,6 milyarı mobil telefon kullanıcısıdır. 2 milyar aktif sosyal medya hesabı ve 1,6 milyar aktif mobil sosyal medya hesabı mevcuttur. Kullanıcılar ortalama olarak günlük 2,7 saat mobil telefonlardan internete giriş yapmaktadırlar. Bu sayı Türkiye için 2,9 saattir. Sosyal medya hesaplarında geçirilen süreler bakıldığında dünya genelinde günlük ortalama 2,4 saat, Türkiye'de ise 2,9 saattir. Bahsedilen araştırmaya göre Türkiye'de internet kullanan bireyler temel alındığında SAS kullananların %93'ü Facebook'a, %72'si Twitter'a üyelikleri bulunmaktadır. TÜİK (2015)'in tarafından her yıl yürütülen "Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması"na göre; Türkiye'deki internet kullanıcılarının cep telefonu ve akıllı telefon ile internete bağlanma oranı 2012 yılında %23,7 (TÜİK, 2012), 2013 yılında %41,1 (TÜİK, 2013), 2014 yılında %48 (TÜİK, 2014), 2015 yılında ise %74 olduğu görülmektedir (TÜİK, 2015). Anılan rapora göre araştırmaya katılanların %96,8'inin akıllı telefonu veya cep telefonu kullanırken (TÜİK, 2015), en çok internet kullanma 16-24 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Yine TÜİK'in araştırmalarına bakıldığında SAS'ların kullanımının gittikçe arttığı görülmektedir. "Facebook" ve "Twitter" kullanım oranlarının verilmeye başlandığını 2011 yılında, toplam internet kullanıcıları içerisinde SAS kullananların oranı %50,8 (TÜİK, 2011), 2013 yılında %73,2 (TÜİK, 2013), 2014 yılında %78,8 (TÜİK, 2014) ve 2015 yılına gelindiğinde bu oranın %80,9'a ulaştığı görülmektedir. İstatistiklerden görüldüğü üzere ülkemizde SAS kullanımı artan bir eğilim göstermektedir. Rakamlara bakıldığında SAS'ın hayatımızın içerisine ne kadar girdiği görülmektedir. Valkenburg, Peter ve Schouten (2006)a göre; SAS'ların bireylerin yaşamında bu kadar etkili olmasının sebebi iletişim açısından bakıldığında, SAS'lar ile iletişim kurmanın çok kolay ve ucuz olmasıdır.

İnternet kullanımının, özellikle akıllı telefonların hayatımızın hemen hemen her alanında etkili olmasıyla beraber, bu alandaki çalışmalar da büyük bir artış göstermiştir. Özellikle gençler arasındaki internet, sosyal ağlar ve akıllı telefon kullanımının artması bu alanların gençlerin üzerindeki olası etkilerine dair araştırma yapma ihtiyacını arttırmaktadır. Örneğin ABD (Gross, Juvonen ve Gable, 2002) ve Kanada (Hampton ve Wellman, 2001) gibi ülkelerde yapılan çalışmalar gençlerin çoğu zaman online olduklarını göstermektedir. Dahası yapılan çalışmalar gençlerin interneti günlük sosyal yaşamlarında çok önemli bir ortam olarak gördüklerini ve sosyal ilişkilerini kurmak ve sürdürmek için bu ortamı kullandıklarını ortaya çıkarmıştır (Subrahmanyam, Smahel ve Greenfield, 2006; Wolak, Mitchell, ve Finkelhor, 2003). Buradan hareketle bireylerin sanal dünyadaki davranışlarının önemli bir belirleyicisinin arkadaşlarıyla kurduğu ilişkiler olduğu ifade edilebilir (Eroğlu ve Peker, 2015). Bir bakış açısına göre internet kullanımı bireylerin sosyal aktivitelerinin yerini çalmakta ve gelişimlerini ve sosyal etkileşimlerini devam ettirmelerine müdahale etmektedir (Amichai-Hamburger ve Ben-Artzi, 2003; Nie ve Erbring, 2000; Weiser, 2001). Bu görüşün tam tersi bakış açısına göre; internet kullanımı akranlarla iletişim kurma imkânlarını daha da fazla artırmakta ve böylece bu imkânlar gençlerin benlik-saygısının ve iyi-oluşlarının artmasına neden olmaktadır (Morgan ve Cotten, 2003; Valkenburg ve Peter, 2007). Ayrıca internet kullanımının online ilişki oluşumuna neden olabileceği ve bunun da daha fazla sosyal desteği beraberinde getireceği belirtilmektedir (Nie ve Erbring, 2000; Wellman, Haase, Witte ve Hampton, 2001).

Ergenlik çağındaki gençlerin bilişim ve iletişim teknolojilerinin olumlu yanlarını kullanmalarının yanı sıra bu teknolojilerin kendini gizleme fırsatı sunması ve bu sanal gerçeklik ortamlarında herhangi bir denetim sisteminin olmamasından dolayı sahte hesaplar açma, zararlı e-postalar gönderme, başkalarına hakaret etme gibi bir takım olumsuz ve zararlı davranışlar göstermek için de kullandıkları

ifade edilmektedir. Bu tür zararlı davranışlar gençler arasında olumsuz ilişkilere yol açmakta ve bilişim ve iletişim teknolojilerinin kötü amaçla kullanımını içermektedir (Peker ve Eroğlu, 2015).

1.1. Problemlı Akıllı Telefon Kullanımı

Akıllı telefon kullanımları incelendiğinde genellikle grubu azaldıkça problemlı olarak tanımlanan kullanımın, artık toplum ruh sağlığını etkileyen, bağımlılık olarak tanımlanabilecek bir duruma geldiği görölmektedir (Martinotti, Villella, Di Thiene, Di Nicola, Bria, Conte, Cassano, Petruccelli, Corvasce, Janiri ve La Torre, 2011). Akıllı telefon kullanımının geldiği noktayı vurgulaması açısından Cheever, Rosen, Carrier ve Chavez (2014)'in çalışması önem arz etmektedir. Çalışmada akıllı telefonlarından ayrı kalan üniversite öğrencilerinin kaygı belirtileri sergilemeye başladığı, yüksek düzeyde akıllı telefon kullananların bu yokluktaki belirtilerinin, düşük seviyede akıllı telefon kullananlara göre belirgin olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmacılara göre telefonlarından ayrı kalma kaygılarının aylık kaygısı ile aynı seviyede olduğu belirtilmiştir. Günümüz akıllı telefonları kullanıcılarına arama yapma, mesaj yazma, e-posta gönderme ve alma, internette sörf yapma, sosyal ağlarda etkileşim, video ve fotoğraflara bakma ve paylaşma, video oyunu oynama gibi çok çeşitli imkânlar sunduğu için akıllı telefon kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır. Masaüstü bilgisayarların aksine akıllı telefonların bu sunulan imkânlarla istenen yer ve zamanda erişim imkânı sunması bu artışın en önemli nedenlerinden birisi olarak sayılabilir.

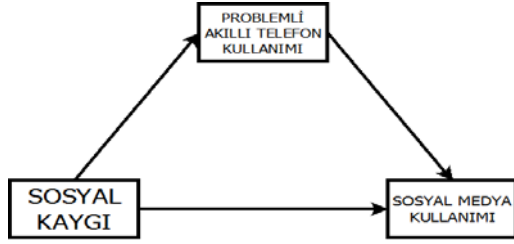
1.2. Sosyal Kaygı ve Sosyal Ağlar

McKenna ve Bargh (2000) çevrimiçi etkileşimin kullanıcılar için bazı yararlarını şöyle sıralamaktadır: İnternet ve sosyal ağların kullanımı bireye potansiyel olarak anonimlik ve kimlik belirsizliği sağlamaktadır, online iletişim, kişinin görünümünü önemsiz hale getirmekte ve bireyi üzerinde baskı olarak gördüğu

yüz yüze iletişimde dikkatli olma sorumluluğundan kurtarmaktadır; böylece yüz yüze iletişimin sağladığı sözel olmayan ipuçlarını -güveni ve spontanlığı- ortadan kaldırarak, aşırı değerlendirilme kaygısı yaşayan bireylerin sosyalleşmelerini kolaylaştırabilmektedir. Sosyal kaygı yaşayan bireylerin davranışları incelendiğinde, sosyal kaygı belirtilerinin problemlili internet kullanımına neden olduğu görülmektedir (Caplan, 2002). Benzer şekilde, bu bireylerin sosyal ağları daha çok pasif olarak kullandıkları, sosyal kaygı belirtileri gösteren bireylerin sosyal ağlarda daha fazla zaman harcadıkları görülmekte ve bu pasif sosyal ağ kullanımı sosyal kaygılı bireyi daha kaygılı bir duruma itmektedir. Çünkü birey pasif olarak bir diğer kişinin profilini incelemekte ve o birey ile etkileşime geçmemektedir (Shaw ve Gant, 2002). Bu durum bireye olası yüz-yüze etkileşimde yaşayacakları kaygıyı anımsatmaktadır (Rauch, Strobel, Bella, Odachowski ve Bloom, 2014; Shaw, Timpano, Tran ve Joormann, 2015). Bu karakteristik özellikleri nedeniyle, özellikle etkileşimlerinde sorun yaşayan sosyal kaygıdan mustarip kişiler gibi belirli tipteki kişilere, sosyal etkileşim çok çekici gelmektedir (Weidman ve Levinson, 2015). Bu çekiciliğin nedenlerinden birisi de sosyal ağ sitelerindeki etkileşim, bir kişi ile olan etkileşimin yerini alamamasıyla birlikte sosyal kaygı yaşayan kişilere çok cazip bir etkileşim fırsatı sunmaktadır. Sosyal kaygı özellikle utangaçlığın söz konusu olabileceği sosyal ortamlarda kendini gergin hissetme, utangaçlıktan olumsuz değerlendirilme korkusuna kadar uzanan bir yelpazede kendisini karakterize etme durumudur (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2000). Bilişsel davranışçı yaklaşıma göre sosyal kaygının fiziksel belirtileri (terleme ve kekemelik gibi) ve kaygılı düşünceler sosyal etkileşimlerde kişinin kendine odaklanmasına neden olmaktadır (Clark, 2001). Sonuç olarak sosyal kaygı yaşayan insanlar genellikle yüz yüze etkileşimden kaçınmakta ya da doğrudan kaygıyı doğuracak davranışlardan kaçınarak güvenli davranışlara (diğerlerinin konuşmasını gözlemleme gibi) bel bağlama eğilimindedirler (Clark, 2001; Erözkan, 2009). Çeşitli araştırmalar sonunda bilim insanları yüksek kaygı

yaşayan bireylerin, yüz yüze ilişkilerinin altında yatan duygu ve düşünceleri ortaya koyabilmışlerdir. Birincisi yüksek sosyal kaygılı bireyler sosyal ilişkileri hakkında uygun olmayan inançları benimserler, diğerleri tarafından konuşmaları boyunca olumsuz değerlendirileceği korkusu içerisindeyler (Mansell ve Clark, 1999), başkalarının neden olabileceği olası olumsuz durumları abartma eğilimindedirler (Moscovitch, Rodebaugh ve Hesch, 2012; Norton ve Hope, 2001). Sosyal korkuları düzenleme ve dengeleme için kullanan bireylerde sosyal kaygı internet kullanımını pozitif olarak yordadığı görülmektedir (Shepherd ve Edelmann, 2005). Sosyal ağlarla yapılan diğer çalışmalara (Fernandez, Levinson, ve Rodebaugh, 2012; Murphy ve Tasker, 2011) göre yüksek sosyal kaygı yaşayan bireyler daha az sosyal kaygı yaşayan bireylere göre sosyal ağlarda daha fazla zaman geçirmektedirler. Online etkileşimin benzersiz özellikleri, sosyal kaygıya eşlik eden sosyal değerlendirilme korkularını azaltarak bireyin kendini açmasını destekler niteliktedir (Miller, 2009).

Akıllı telefonların hayatımıza girmesiyle birlikte, bilgisayar ve tablet kullanımının yerini akıllı telefonların aldıklarını görmekteyiz. Her ne kadar sosyal kaygının sosyal ağları kullanımda etkili olduğu görülsede, son yıllarda artan akıllı telefon kullanımının da bu ilişkinin içerisinde yer aldığı düşünülmektedir. Bu durumlara ek olarak ergenler arasında problematik bir halden çıkıp toplum ruh sağlığını tehdit eden bir durum olmaya başlamıştır. Bu çalışmanın amacı da, tüm bu sorunlar göz önüne alınarak, sosyal ağların kullanımı, problemlili akıllı telefon kullanımı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmada test edilecek model şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Sosyal Kaygı, Sosyal Ağ Kullanımı ve Problemlili Akıllı Telefon Kullanımına İlişkin Aracı Değişken Analizi (Önerilen Model)

2. YÖNTEM

2.1. Çalışma Grubu

Çalışma Muğla ili Bodrum ilçesinde öğrenimlerine devam eden 344 lise öğrencisinin gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubundaki öğrenciler 9. 10. 11. ve 12. sınıf, yaşları 15 ile 19 arası değişen ortalaması 17.3 olan 224’i erkek 120’si kız öğrencilerdir. Çalışma grubunun seçiminde seçkisiz olmayan, uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada ergenlerin sosyal kaygı düzeylerini belirlemek için “Sosyal Kaygı Ölçeği”, sosyal ağların kullanımını belirlemek için “Sosyal Medya Ölçeği” ve problemlili akıllı telefon kullanımını belirlemek için “Problemlili Akıllı Telefon Kullanım Ölçeği” kullanılmıştır.

2.2.1. Sosyal Kaygı Ölçeği (SAÖ) : Ölçek Özbay ve Palancı (2001) tarafından üniversite öğrencilerinin yaşadığı “sosyal kaygı” içerikli sorunları belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Üniversite öğrenci popülasyonuna yönelik kullanışlılığa sahip olacak şekilde geliştirilen ölçek, üniversite öğrencilerinin sosyal durumlara uygun becerilerini ve bu durumlarda oluşabilecek kaygılarını ölçebilecek yapıda

hazırlanmıştır. Faktör analizine tabi tutulan ölçek üç alt testle toplam varyansın %32.9'unu açıklamıştır. Testin ölçüt geçerliği için kullanılan MMPI Si alt testi ile $r=.43$, $p<.001$, SCL alt testlerinden kişiler arası ilişkilerde duyarlılık alt testi ile, $r=.51$, $p<.001$, kaygı testi ile, $r=.25$, $p<.01$, fobik kaygı alt testi ile $r=.36$, $p<.001$, depresyon alt testi ile $r=.40$, $p<.001$ düzeyinde kuramsal açıklamaya uygun pozitif lineer ilişkilerin bulunduğu görülmüştür. Güvenirlik hesaplamaları için test içi tutarlılık yöntemi ile hesaplanan Cronbah Alfa değeri .89'dur. Test likert tipi 0-4 aralığında beşli derecelendirmeye sahiptir. Alınan puanların yükselmesi SK düzeyinin yükseldiğini göstermektedir. Bu çalışmaya ilişkin, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları kabul edilebilir ($\chi^2=149$, $df=54$, $\chi^2/df =2.75$, $p=0.0000$, $RMSEA=0.89$, $AGFI=0.90$, $NFI=0.91$, $CFI=0.90$, $IFI=0.89$, $RMR=0.029$) cronbach alpha analizi .90 bulunmuştur.

2.2.2. Sosyal Medya Kullanma Ölçeği: Ölçeğin orijinali Jenkins-Guarnieri, Wright ve Johnson (2013) tarafından geliştirilmiş, Türkçeye uyarlaması Akın, Özbay ve Baykut (2015) tarafından yapılmıştır. Türkçeye uyarlama çalışmasında 247 üniversite öğrencisi ile çalışmasında DFA sonuçları ölçeğin orijinal formda olduğu gibi iki boyutta (sosyal bütünleşme ve duygusal bağlantı; sosyal rutinlerle bütünleşme) uyum verdiği görülmüştür ($\chi^2=74,92$, $sd=31$, $RMSEA=0.076$, $NFI=0.93$, $NNFI=0.94$, $CFI=0.96$, $GFI=0.94$, $IFI=0.96$ ve $SRMR=0.49$). Sosyal Medya Kullanma Ölçeği'nin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik kat sayıları ölçeğin sosyal bütünleşme ve duygusal bağlantı alt ölçeği için .87; sosyal rutinlerle bütünleşme alt ölçeği için .71, ölçeğin bütünü için .87 olarak bulunmuştur. Sosyal Medya Kullanma Ölçeği'nin düzeltilmiş madde-test korelasyonları .31 ile .76 arasında sıralanmaktadır. Bu çalışmaya ilişkin, DFA sonuçları kabul edilebilir ($\chi^2= 255$, $df=68$, $\chi^2/df = 3.75$, $p= 0.0000$, $RMSEA= 0.98$, $AGFI= 0.89$, $NFI= 0.90$, $CFI= 0.89$, $IFI= 0.91$, $RMR = 0.045$) cronbach alpha analizi .56 bulunmuştur.

2.2.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu: Ölçeğin orijinali Kwon, Kim, Cho ve Yang (2013) tarafından geliştirilmiş, Türkçeye uyarlama çalışması Akın, Altundağ, Turan ve Akın (2014) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için uygulanan DFA sonucunda, orijinal formda olduğu gibi tek boyutta uyum verdiği görülmüştür ($\chi^2= 56.92$, $sd= 31$, $RMSEA= .052$, $NFI= .96$, $NNFI= .97$, $IFI= .98$, $RFI= .94$, $CFI= .98$, $GFI= .96$ ve $SRMR= .052$). Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenirlik kat sayısı .88 olarak bulunmuştur. Ölçeğin düzeltilmiş madde-test korelasyonları .43 ile .76 arasında sıralanmaktadır. Bu çalışmaya ilişkin, DFA sonuçları kabul edilebilir ($\chi^2= 224$, $df=109$, $\chi^2/df = 2.05$, $p= 0.0000$, $RMSEA= 0.92$, $AGFI= 0.93$, $NFI= 0.89$, $CFI= 0.92$, $IFI= 0.90$, $RMR = 0.034$) cronbach alpha analizi .91 bulunmuştur.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmanın uygulama aşamasına geçmeden önce ölçeklerin uygulanabileceğine yönelik gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra katılımcılara ölçeğin neden uygulandığına yönelik bilgiler verilmiş, katılımcılara dolduracakları ölçeklerde kişisel kimlik bilgilerinin alınmayacağı ifade edilerek uygulamaya gönüllü olan katılımcılar dâhil edilmiştir. Sosyal kaygı düzeyi, sosyal ağların kullanımı ve akıllı telefon kullanımı puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız örneklem T- Testi uygulanmıştır. Katılımcıların Sosyal kaygı düzeyleri ve sosyal ağların kullanımı ve akıllı telefon kullanımı arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson korelasyon tekniği ve regresyon tabanlı basit aracı değişken modeli kullanılmıştır. Aracı değişken modeline göre; nedensel bir aracının X'in etkisini nasıl Y üzerine aktardığını sorusuna cevap aramaktadır (Hayes, 2013). Hayes (2013)'e göre, eğer araştırmacılar belirli bir değişkenin diğer değişkenin büyüklüğünün bir diğerine etkisini araştırıyorsa, en uygun analitik strateji aracı değişken analizidir. X'in Y üzerindeki etkisi M tarafından aracılık ile oluşturuluyorsa, X ile Y arasındaki M

değişkeni aracı değişkenidir. Baron ve Kenny'e (1986) göre ise eğer bağımsız değişkenin (X) bağımlı değişken (Y) üzerindeki etkisi yok olmuş ise tam aracı değişken, bağımsız değişkenin etkisi zayıflamış ise kısmi aracı değişken olarak tanımlanır. Lise öğrencilerinin problemlili akıllı telefon kullanımının sosyal kaygı ve sosyal ağları kullanımındaki aracı değişkenliğini belirlemek için PROCESS'in SPSS versiyonu kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde çalışma grubuna ait betimsel istatistikler ve t testi sonuçları verilmiştir. Sosyal kaygı, sosyal ağların kullanımı ve akıllı telefon kullanımına ilişkin betimsel istatistikler ve korelasyonlar değerleri tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Sosyal Kaygı Düzeyi, Sosyal Ağların Kullanımı ve Problemlili Akıllı Telefon Kullanımı Arasındaki İlişkilere yönelik Korelasyon Katsayıları ve Betimsel İstatistikler

Değişkenler	Ort	Ss	1	2	3
1-Sosyal Kaygı	44.58	21.45	1		
2-Sosyal Ağları Kullanma	25.87	11.67	0.20*	1	
3-Problemlili Akıllı Telefon Kullanımı	22.63	10.46	0.25*	0.40*	1

*p < .01, n = 344

Tablo 1'de araştırmanın değişkenlerine ilişkin korelasyonlar sunulmuştur. Görüldüğü gibi sosyal kaygı düzeyi ile sosyal ağların kullanımı ($r=-0.20$) ve problemlili akıllı telefon kullanımı ($r=-0.25$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Hesaplanan bu korelasyonlar, ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri arttıkça sosyal ağ kullanımları ve problemlili akıllı telefon kullanım düzeylerinin arttığını göstermektedir. Bunun yanında lise öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyi ile sosyal ağları kullanımı ve problemlili akıllı telefon kullanımı

düzeylerinin cinsiyetler arasındaki farkına bakılmıştır. Yapılan t testine ilişkin sonuçlar tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Kaygı, Sosyal Ağ Kullanımı ve Problemlı Akıllı Telefon Kullanım Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ort	Ss	t	P
Sosyal Kaygı	Kız	120	48.48	20.55	2.48	.012
	Erkek	224	42.49	21.68		
Sosyal Ağ Kullanımı	Kız	120	24.36	11.40	-1.76	.077
	Erkek	224	26.68	11.75		
Problemlı Akıllı Telefon Kullanımı	Kız	120	24.47	11.18	2.40	.021
	Erkek	224	21.65	9.93		

* $p < .01$, $n = 344$

Tablo 2’ye bakıldığında, sosyal kaygının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p < 0.05$). Kız öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin (Ort=48.48), erkek öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmektedir (Ort= 42.49). Problemlı akıllı telefon kullanımının da cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği dikkat çekmektedir ($p < 0.05$). Kız öğrencilerin problemlı akıllı telefon kullanım düzeylerinin (Ort=24.47), erkek öğrencilerin problemlı akıllı telefon kullanım düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmektedir (Ort=21.65). Araştırmada diğer değişkeni olan sosyal ağların kullanım düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermedikleri görülmüştür ($p > 0.05$).

3.1. Problemlı Akıllı Telefon Kullanımının Aracı Değişken Rolü

Analizlerin bu aşamasında problemlı akıllı telefon kullanımının sosyal kaygı ile sosyal ağların kullanımı arasındaki aracı değişkenlik rolüne bakılmıştır. Sosyal kaygının sosyal ağları kullanımını yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Regresyon Modeline İlişkin Regresyon Katsayıları, Standart Hataları ve Anlamlılık Testleri

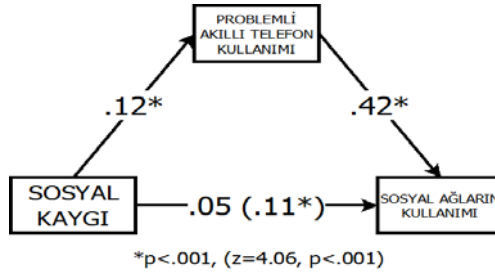
Yordayıcı	Katsayı	Ss	P	F	R ²
Sabit	20.94	1.42	<.001	14.75	.04
Sosyal Kaygı	.11	.03	<.001		

Tablo 3'te görüldüğü gibi, yapılan regresyon analizine göre sosyal kaygının sosyal ağların kullanımını anlamlı olarak yordadığı görülmektedir (Ks= .11, %99 CI: .05-.17; p< .01). Sosyal kaygı, sosyal ağların kullanımı ve problemlili akıllı telefon kullanımına ilişkin aracı değişken analizine ait bulgular Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Aracı Değişken Katsayıları

Yordayıcı	Sonuç			c'	Sosyal Ağların Kullanımı			
	Problemlili Akıllı Telefon Kullanımı				Katsayı	Ss	p	
Sosyal Kaygı	α_i	.12	.03	.000	c'	.05	.02	.037
Problemlili Akıllı Telefon Kullanımı		-	-	-	b	.42	.05	.000
Sabit	i_1	17.09	.02	.000	i_2	13.70	1.64	.000
		R ² = .06			R ² = .18			
		F(1, 342)= 23.78, p= .000			F(2, 341)= 36.38, p= .000			

Tablo 4'te görüldüğü gibi sosyal kaygı ile sosyal ağların kullanımı arasındaki ilişkiye problemlili akıllı telefon kullanımı dâhil edildiğinde sosyal kaygının, problemlili akıllı telefon kullanımını anlamlı olarak yordadığı (Ks= .12, %99 CI: .07-.17; p< .01), fakat sosyal ağların kullanımını yordamadığı görülmektedir (Ks= .05, %99 CI: .00-.11; p> .01). Bu analize ilişkin aracı değişken modeli şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Sosyal Kaygı, Sosyal Ağ Kullanımı ve Problemlili Akıllı Telefon Kullanımına İlişkin Aracı Değişken Analizi (Final Model)

Şekil 2’de görüldüğü gibi sosyal kaygının tek bir değişken olarak sosyal ağların kullanımını yordama katsayısı .11’dir. Sosyal ağların kullanımı ile sosyal kaygı arasındaki değişkene problemlili akıllı telefon kullanımı aracı değişken olarak dahil edildiğinde sosyal kaygı ile problemlili akıllı telefon kullanımına ilişkin yordama katsayısı .05’e düşerken analiz anlamlı olmaktan çıkmaktadır. Bu bize problemlili akıllı telefon kullanımının sosyal kaygı ile sosyal ağların kullanımı arasında tam aracı değişken olduğunu göstermektedir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Yapılan araştırmanın amacı, sosyal kaygı, sosyal ağların kullanımı ve problemlili akıllı telefon kullanımı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu bağlamda, yapılan korelasyon sonucunda ergenlerin sosyal ağları kullanımları ve problemlili akıllı telefon kullanım düzeylerinin artmasının sosyal kaygı düzeylerini de arttırdığı görülmüştür. Ergenlerin bu noktada, sosyal ağlarda beğenilme, onaylanma, takdir edilme çabaları sosyal kaygının artma sebepleri arasında gösterilebilir.

Sosyal kaygı düzeyinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği yani kız öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin erkek öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğu da bu çalışmanın bulguları arasında yer almaktadır. Yıldırım, Çırak ve Konan (2011)’in yaptığı çalışmada da sosyal kaygının cinsiyetler açısından incelenmesi

sonucunda kız öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Akgün, Gönen ve Aydın (2007)'ın ilköğretim fen ve matematik öğretmenleri üzerinde yaptığı çalışmada ise kızların sosyal kaygı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Feingold (1994)'un yaptığı çalışmada sosyal kaygı düzeyi açısından cinsiyetler arasında önemli düzeyde fark bulunmadığı görülmüştür. Aynı şekilde Patterson ve Ritts'in (1997) yaptığı çalışma sosyal kaygıda cinsiyetler arası fark olmadığı görülmüştür. Ergenlik döneminde kızların dış görünüş, beğenilme ve karşı cins tarafından takdir edilme ihtiyaçlarının erkeklerden daha fazla olması yine bu bulguya sebep olan faktörlerden sayılabilir. Aynı şekilde problemlili akıllı telefon kullanım düzeyinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakıldığında ise, kız öğrencilerin problemlili akıllı telefon kullanım düzeylerinin erkek öğrencilerin problemlili akıllı telefon kullanım düzeylerinden anlamlı derece yüksek olduğu görülmüştür. Şar (2013)'ın 481 lise öğrencisiyle yaptığı çalışmada sosyal kaygı ve problemlili akıllı telefon kullanımı arasında cinsiyetler açısından erkeklerin daha yüksek derecede problemlili akıllı telefon kullandıkları görülmüştür. Aynı çalışmada kızların erkeklere göre daha yoğun yalnızlık yaşadığı, yalnızlık ve problemlili mobil telefon kullanımı arasında pozitif yönde, yalnızlık ve telefon kullanma süresi arasında ise pozitif yönde bir ilişki olduğu dolayısı ile yalnızlık arttıkça problemlili mobil telefon kullanımının da arttığı sonucuna varılmıştır.

Çalışmanın bir diğeri bulgusu sosyal kaygının sosyal ağları kullanımının yordadığıdır. Alanyazın incelendiğinde bu bulguyu destekler nitelikte çalışmalar görülmektedir (Ko, Yen, Yen, Chen ve Chen, 2012; Orr, Sisic, Ross, Simmering, Arseneault ve Orr, 2009; Weinstein ve Lejoyeux, 2010). Yüksek düzeyde sosyal kaygı belirtileri gösteren bireyler, düşük seviyede belirti gösteren bireylere göre, online olarak sosyalleştiklerinde kendilerini daha rahat hissettiklerini ve kendilerini bu sanal dünyada daha rahat açabildiklerini bulmuşlardır (Whang, Lee ve Chang, 2003). Bunun sebebini Weidman, Fernandez, Levinson,

Augustine, Larsen ve Rodebaugh (2012) şu şekilde açıklamaktadır; sosyal kaygı yaşayan bireyler interneti yüz yüze iletişimin alternatifi olarak görmektedirler ve internet kullanımı, tanımadık kişilerin olduğu sosyal ortamlardan kaçınması için uygun bir olanak sunmaktadır. Sosyal ağlarda internet kullanımındaki en önemli amaçlardan birisi olduğu düşünüldüğünde bu açıklama bulunan sonuç açısından destekleyici nitelikte olmaktadır. Selfhout, Branje, Delsing, ter Bogt ve Meeus (2009) bu yoruma ek olarak, interneti iletişim amaçlı kullananların daha fazla sosyal kaygı yaşadıklarını ve bu kişilerin çoğunlukla düşük arkadaşlık ilişkilerine sahip olduklarını belirtmiştir. Yukarıda bahsedilen çalışmalar ve araştırmanın bulgusu göstermektedir ki sosyal kaygı yaşayan lise öğrencilerinin sosyal ağları kullanımı daha da artmaktadır.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise, sosyal kaygı ve sosyal ağ kullanımı arasında problemlili akıllı telefon kullanımının tam aracı değişken olduğudur. Yani sosyal kaygı ile sosyal ağların arasındaki ilişkiyi problemlili telefon kullanımı anlamsızlaştırmaktadır. Wang, Wang, Gaskin ve Wang (2015)'in çalışmasına göre; yüz yüze ilişkilerden kaygı duyan bireyler, kaçınma davranışı için akıllı telefonları kullanmaktadırlar. Bu şekildeki akıllı telefon kullanım davranışı ile bireyler kendilerini daha rahat hissetmektedirler (Zhang, Chen ve Lee, 2014). Bu davranışın sebeplerinden birisi olarak öz-saygı düşüklüğü ön plana çıkmaktadır (Bianchi ve Phillips, 2005; Hong, Chiu ve Huang, 2012). Sosyal ağların kullanımları incelendiğinde düşük öz-saygı gösteren bireylerin sosyal ağları, günlük hayatta yapamadıkları şeyleri yapmak için kullandıkları görülmektedir. Aynı şekilde düşük öz-saygı gösteren bireyler sosyal ağları, kendilerini açacak uygun ve güvenli bir yer olarak görmektedirler (Forest ve Wood, 2012). Bunun yanında kişilerarası ilişkilerde stres yaşayan kişilerin ve sosyal yetkinlik düzeyi düşük kişilerin daha çok problemlili akıllı telefon kullandıkları görülmektedir (Chiu, 2014). Bu çalışmanın istatistiksel olarak desteklediği sosyal kaygısı yüksek kişilerin sosyal ağları daha sık kullanmalarında problemlili akıllı telefon

kullanmanın önemli rol oynadığı görülmektedir. Son yıllarda git gide yaygınlaşan akıllı telefonların, bilgisayarlara olan mecburiyeti ortadan kaldırdığı ve internete, sosyal ağlara ulaşımın her yerden kolayca sağlanabildiği çağımızda, akıllı telefon kullanımının sosyal ağları yordaması beklenen bir hal almıştır. Çünkü akıllı telefonların kullanımı hem kolay hem de ucuzdur ve ulaşımı kolaydır.

Ergenlerin gelişimsel dönemlerine bakıldığında, fiziksel, duyuşsal ve bilişsel açıdan birçok değişim yaşamaları, kendilerini ifade ederken yaşadıkları zorluklar, vücudun gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkan sakarlıklar kişilerin sosyal ortamlardan ziyade sosyal ağlar ve telefon üzerinden kendilerini daha rahat ifade etmelerine neden olmaktadır. Bu noktada ortaya çıkan sonuçların daha fazla gruba yönelik çalışmalarla desteklenmesi, kaygıya sebep olan nedenlerden ziyade deneysel sonuçlarla kaygıyı azaltıcı ve kontrol edilebilir hale getirilmesi açısından oldukça önemlidir.

Yapılan çalışmanın ergenlerin yanı sıra genç yetişkinler üzerinde araştırılması da önerilebilir. Çalışmada sosyal ağların kullanımı facebook olarak görülmektedir, ancak twitter, whatsapp, swarm, instagram gibi birçok sosyal ağ ve paylaşım sitelerini de içeren bir çalışmanın yapılması yararlı olabilecek şekilde düzenlenebilir. Ergenlerin akıllı telefonu hangi amaçla kullandığının belirlenmesi (mesajlaşma, internete bağlanma, müzik dinleme, fotoğraf ve video çekme vb.) için yine farklı bir çalışma yapılabilir.

Sosyal kaygı ile problemlili akıllı telefon kullanımı ve sosyal ağların kullanımı arasındaki ilişkiye ait bulgu, sosyal kaygının azaltılması noktasında akıllı telefon kullanımı ve sosyal ağların kullanımının sağlıklı olarak kullanılmasını ortaya koymaktadır. Hayatın en önemli dönemlerinden biri olan ergenlik döneminde, bireylerin sağlıklı iletişim kurma, sosyal becerilerini geliştirme, gerçekçi kararlar alma, öz-saygı açısından ebeveyn ve öğretmenlere önemli görevler

düşmektedir. Bu noktada veli ve öğretmenlere yönelik yapılacak çalışmalar da önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgün, A., Gönen, S. ve Aydın, S. (2007). "İlköğretim Fen ve Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi." *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(20): 283-299.
- Akın, A., Altundağ, Y., Turan, M. E. ve Akın, Ü. (2014). "The Validity and Reliability of the Turkish Version of the Smart Phone Addiction Scale-Short Form for Adolescent." *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 152, 74-77.
- Akın, A., Özbay, A. ve Baykut, İ. (2015). "Sosyal Medya Kullanım Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirliği." *Journal of International Social Research*, 8(38): 628-633.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2000) *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı, Dördüncü Baskı (DSM-IV-TR)*. Çev. Ed., Ertuğrul Köroğlu. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Amichai-Hamburger, Y. & Ben-Artzi, E. (2003). "Loneliness and Internet Use." *Computers in Human Behavior*, 19(1): 71-80.
- Baron, R. M. & Kenny, D. A. (1986). "The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations." *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6): 1173-1182.
- Bianchi, A. & Phillips, J. G. (2005). "Psychological Predictors of Problem Mobile Phone Use." *CyberPsychology & Behavior*, 8(1): 39-51.
- Caplan, S. E. (2002). "Problematic Internet Use and Psychosocial Well-Being: Development of a Theory-Based Cognitive-Behavioral Measurement Instrument." *Computers in Human Behavior*, 18(5): 553-575.

- Cheever, N. A., Rosen, L. D., Carrier, L. M. ve Chavez, A. (2014). "Out of Sight is not Out of Mind: The Impact of Restricting Wireless Mobile Device Use on Anxiety Levels Among Low, Moderate and High Users." *Computers in Human Behavior*, 37: 290-297.
- Chiu, S.-I. (2014). "The Relationship Between Life Stress and Smartphone Addiction on Taiwanese University Student: A Mediation Model of Learning Self-Efficacy and Social Self-Efficacy." *Computers in Human Behavior*, 34: 49-57.
- Clark, D. M. (2001). "A Cognitive Perspective on Social Phobia." In Crozier W. R. ve Alden A. (Eds.), *International Handbook of Social Anxiety: Concepts, Research And Interventions Relating to the Self and Shyness* (pp. 405-430). New York: John Wiley & Sons Ltd.
- Eroğlu, Y. ve Peker, A. (2015). "Ergenlerde Akran İlişkileri ile Siber Zorbalık Statüleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi." *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(1): 593-606.
- Erözkan, A. (2009). "The Relationship Between Attachment Styles and Social Anxiety: An Investigation with Turkish University Students." *Social Behavior and Personality*, 37(6): 835-844.
- Feingold, A. (1994). "Gender Differences in Personality: A Meta-Analysis." *Psychological Bulletin*, 116(3): 429-456.
- Fernandez, K. C., Levinson, C. A. & Rodebaugh, T. L. (2012). "Profiling: Predicting Social Anxiety from Facebook Profiles." *Social Psychological and Personality Science*, 3(6): 706-713
- Forest, A. L. & Wood, J. V. (2012). "When Social Networking is not Working Individuals with Low Self-Esteem Recognize but Do not Reap the Benefits of Self-Disclosure on Facebook." *Psychological Science*, 23(3): 295-302.

- Gross, E. F., Juvonen, J. & Gable, S. L. (2002). "Internet Use and Well-Being in Adolescence." *Journal of Social Issues*, 58(1): 75-90.
- Hampton, K. ve Wellman, B. (2001). "Long Distance Community in the Network Society Contact and Support Beyond Netville." *American Behavioral Scientist*, 45(3): 476-495.
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York: Guilford Press.
- Hong, F.-Y., Chiu, S.-I. & Huang, D.-H. (2012). "A Model of the Relationship Between Psychological Characteristics, Mobile Phone Addiction and Use of Mobile Phones by Taiwanese University Female Students." *Computers in Human Behavior*, 28(6): 2152-2159.
- Jenkins-Guarnieri, M. A., Wright, S. L. & Johnson, B. (2013). "Development and Validation of a Social Media Use Integration Scale." *Psychology of Popular Media Culture*, 2(1): 38-50.
- Kemp, S. (2014). *Social, Digital & Mobile Worldwide in 2014*. <http://wearesocial.net/blog/2014/01/social-digital-mobile-worldwide-2014> adresinden 09 Mayıs 2015 tarihinde alınmıştır.
- Ko, C. H., Yen, J. Y., Yen, C. F., Chen, C. S. & Chen, C. C. (2012). "The Association Between Internet Addiction and Psychiatric Disorder: A Review of the Literature." *European Psychiatry*, 27(1): 1-8.
- Kwon, M., Kim, D.-J., Cho, H. & Yang, S. (2013). "The Smartphone Addiction Scale: Development and Validation of a Short Version for Adolescents." *PloS one*, 8(12): e83558.
- Mansell, W. & Clark, D. M. (1999). "How do I Appear to Others? Social Anxiety and Processing of the Observable Self." *Behaviour Research and Therapy*, 37(5): 419-434.

- Martinotti, G., Villeda, C., Di Thiene, D., Di Nicola, M., Bria, P., Conte, G., La Torre, G. (2011). "Problematic Mobile Phone Use in Adolescence: A Cross-Sectional Study." *Journal of Public Health*, 19(6): 545-551
- McKenna, K. Y. A. & Bargh, J. A. (2000). "Plan 9 from Cyberspace: The Implications of the Internet for Personality and Social Psychology." *Personality and Social Psychology Review*, 4(1): 57-75.
- Miller, R. S. (2009). "Shyness, Social Anxiety and Embarrassability." In Leary M. R. ve R. H. Hoyle R. H. (Eds.). *Handbook of Individual Differences in Social Behavior* (pp. 176-191). New York: Guilford Press.
- Morgan, C. & Cotten, S. R. (2003). "The Relationship Between Internet Activities and Depressive Symptoms in a Sample of College Freshmen." *CyberPsychology & Behavior*, 6(2): 133-142.
- Moscovitch, D. A., Rodebaugh, T. L. & Hesch, B. D. (2012). "How Awkward! Social Anxiety and the Perceived Consequences of Social Blunders." *Behaviour Research and Therapy*, 50(2): 142-149.
- Murphy, E. C. & Tasker, T. E. (2011). "Lost in a Crowded Room: A Correlation Study of Facebook and Social Anxiety." In Barlow J. (Ed.), *Interface: The Journal of Education, Community, and Values* (pp. 89-94). The Berglund Center for Internet Studies: Forest Grove.
- Nie, N. H. & Erbring, L. (2000). *Internet and Society: A Preliminary Report*. <http://itsy.co.uk/archive/sisn/Pos/silver/IntAndSoc.pdf> adresinden 10 Mayıs 2015 tarihinde alınmıştır.
- Norton, P. J. & Hope, D. A. (2001). "Kernels of Truth or Distorted Perceptions: Self and Observer Ratings of Social Anxiety and Performance." *Behavior Therapy*, 32(4): 765-786.

- Orr, E. S., Sasic, M., Ross, C., Simmering, M. G., Arseneault, J. M. & Orr, R. R. (2009). "The Influence of Shyness on the Use of Facebook in an Undergraduate Sample." *CyberPsychology & Behavior*, 12(3): 337-340.
- Özbay, Y. ve Palancı, M. (2001). "Sosyal Kaygı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması." VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 5-7 Eylül, Ankara.
- Patterson, M. L. & Ritts, V. (1997). "Social and Communicative Anxiety: A Review and Meta-Analysis." In Brant R. B. (Ed.), *Communication Yearbook 20* (pp. 263-303). Thousand Oak, CA: Sage
- Peker, A. (2015). "Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Statülerini Yordayan Risk Faktörlerinin İncelenmesi." *Eğitim ve Bilim*, 40(181): 57-75.
- Peker, A. ve Eroğlu, Y. (2015). "Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek ve Siber Zorbalığa Eğilim Arasındaki İlişkiler: Arkadaştan ve Öğretmenden Algılanan Sosyal Desteğin Aracı Rolü." *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(3): 759-778.
- Rauch, S. M., Strobel, C., Bella, M., Odachowski, Z. & Bloom, C. (2014). "Face to Face Versus Facebook: Does Exposure to Social Networking Web Sites Augment or Attenuate Physiological Arousal among the Socially Anxious?" *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 17(3): 187-190.
- Selfhout, M. H. W., Branje, S. J. T., Delsing, M., ter Bogt, T. F. M. & Meeus, W. H. J. (2009). "Different Types of Internet Use, Depression, and Social Anxiety: The Role of Perceived Friendship Quality." *Journal of Adolescence*, 32(4): 819-833.

- Shaw, A. M., Timpano, K. R., Tran, T. B. & Joormann, J. (2015). "Correlates of Facebook Usage Patterns: The Relationship Between Passive Facebook Use, Social Anxiety Symptoms, and Brooding." *Computers in Human Behavior*, 48: 575-580.
- Shaw, L. H. & Gant, L. M. (2002). "In Defense of the Internet: The Relationship Between Internet Communication and Depression, Loneliness, Self-Esteem, and Perceived Social Support." *CyberPsychology & Behavior*, 5(2): 157-171.
- Shepherd, R.-M. & Edelman, R. J. (2005). "Reasons for Internet Use and Social Anxiety." *Personality and Individual Differences*, 39(5): 949-958.
- Smock, A. D., Ellison, N. B., Lampe, C. & Wohn, D. Y. (2011). "Facebook as a Toolkit: A Uses and Gratification Approach to Unbundling Feature Use." *Computers in Human Behavior*, 27(6): 2322-2329.
- Subrahmanyam, K., Smahel, D. & Greenfield, P. (2006). "Connecting Developmental Constructions to the Internet: Identity Presentation and Sexual Exploration in Online Teen Chat Rooms." *Developmental Psychology*, 42(3): 395-406.
- Şar, A. H. (2013). "Ergenlerde Yalnızlık ile Mobil Telefon Bağımlılığı Probleminin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi." *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2): 1207-1220.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2011). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. <http://www.tuik.gov.tr/> adresinden 12 Mayıs 2015 tarihinde alınmıştır.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2013). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. <http://www.tuik.gov.tr/> adresinden 12 Mayıs 2015 tarihinde alınmıştır.

- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2014). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. <http://www.tuik.gov.tr/> adresinden 12 Mayıs 2015 tarihinde alınmıştır.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2015). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. <http://www.tuik.gov.tr/> adresinden 12 Mayıs 2015 tarihinde alınmıştır.
- Valkenburg, P. M., Peter, J. & Schouten, A. P. (2006). "Friend Networking Sites and Their Relationship to Adolescents' Well-Being and Social Self-Esteem." *CyberPsychology & Behavior*, 9(5): 584-590.
- Wang, J.-L., Wang, H.-Z., Gaskin, J. & Wang, L.-H. (2015). "The Role of Stress and Motivation in Problematic Smartphone Use Among College Students." *Computers in Human Behavior*, 53: 181-188.
- Weidman, A. C., Fernandez, K. C., Levinson, C. A., Augustine, A. A., Larsen, R. J. & Rodebaugh, T. L. (2012). "Compensatory Internet Use Among Individuals Higher in Social Anxiety and Its Implications for Well-Being." *Personality and Individual Differences*, 53(3): 191-195.
- Weidman, A. C. & Levinson, C. A. (2015). "I'm Still Socially Anxious Online: Offline Relationship Impairment Characterizing Social Anxiety Manifests and Is Accurately Perceived in Online Social Networking Profiles." *Computers in Human Behavior*, 49: 12-19.
- Weinstein, A. & Lejoyeux, M. (2010). Internet Addiction or Excessive Internet Use. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 36(5): 277-283.
- Weiser, E. B. (2001). "The Functions of Internet Use and Their Social and Psychological Consequences." *CyberPsychology & Behavior*, 4(6): 723-743.

- Wellman, B., Haase, A. Q., Witte, J. ve Hampton, K. (2001). "Does the Internet Increase, Decrease, or Supplement Social Capital? Social Networks, Participation, and Community Commitment." *American Behavioral Scientist*, 45(3): 436-455.
- Whang, L. S.-M., Lee, S. ve Chang, G. (2003). "Internet Over-Users' Psychological Profiles: A Behavior Sampling Analysis on Internet Addiction." *CyberPsychology & Behavior*, 6(2): 143-150.
- Wolak, J., Mitchell, K. J. ve Finkelhor, D. (2003). "Escaping or Connecting? Characteristics of Youth Who form Close Online Relationships." *Journal of Adolescence*, 26(1): 105-119.
- Yıldırım, T., Çırak, Y. ve Konan, N. (2011). "Öğretmen Adaylarında Sosyal Kaygı." *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1): 85-100.
- Zhang, K. Z., Chen, C. ve Lee, M. K. (2014). "Understanding the Role of Motives in Smartphone Addiction." 18th Pacific Asia Conference on Information Systems, 24-28 Haziran, Chengdu, China.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

With the increased use of social network sites such as Facebook and Twitter, this new form of social interaction has been attracting the attention of almost all scientists, particularly psychologists. Providing their users with opportunities such as uploading videos or images, social network sites (SNS) also offer very diverse communication advantages to their users such as communicating with each other, chatting with each other or sending messages to smaller or bigger groups (Smock, Ellison, Lampe, & Wohn, 2011). According to the statistics prepared by Kemp (2015) from the website "We are social", 3 billion of 7.2 billion people on the world are Internet users; 3.6 billion people are mobile

phone users; 2 billion of them have active social network accounts and 1.6 billion of them have active mobile social network accounts. Users go online via their mobile phones for 2.7 hours on average daily. The duration is 2.9 hours in Turkey. As for the time spent on social network accounts, the average is 2.4 hours across the world, 2.9 hours in Turkey. According to the same study, 93% of the SNS users among the Internet users have accounts on Facebook, 72% of them have accounts on Twitter in Turkey. According to “A Research on Use of Information Technologies by Household” carried out by TSI (2015), as for the rates of those who use Internet outside among overall Internet users in Turkey, the rate of users going online via mobile phones and smart phones was 23.7% in 2012 (TSI, 2012), 41.1% in 2013 (TSI, 2013), 48% in 2014 (TSI, 2014) and 74% in 2015 (TSI, 2015). And with 96.8% of the population having smart phones or mobile phones (TSI, 2015), the age range which uses Internet the most is 16-24. It is seen from the statistics by TSI again that the use of SNSs have been increasing more and more. In 2011 when the rates of Facebook and Twitter usage began to be declared, the rate of SNS users among overall Internet users was 50.8% (TSI, 2011), 73.2% in 2013 (TSI, 2013), 78.8% in 2014 (TSI, 2014), and it has reached 80.9% in 2015. As can be inferred from the statistics, the use of SNSs tends to be increasing in the country. We can understand from the numbers how deep SNSs have stepped in our lives. What is the reason for increasing the use of SNSs? One of the reasons why SNSs are so influential in individuals' lives is that communication on SNSs is very easy and inexpensive (Valkenburg, Peter, & Schouten, 2006).

Studies on this field have increased because the use of Internet, especially smart phones, has become influential in almost all areas of our lives. The increased use of Internet, social networks and smart phones among youngsters escalates the need for conducting research on possible effects of these

platforms on youngsters. Studies performed in several countries, especially in USA (Gross, Juvonen, & Gable, 2002), Canada (Hampton & Wellman, 2001), and the Netherlands (Sikkema, 2005) showed that youngsters are usually online. Moreover, previous studies showed that youngsters regard Internet as a very important medium in their daily social lives and use this medium to establish and maintain their social relations (Subrahmanyam, Smahel, & Greenfield, 2006; Valkenburg & Peter, 2007b; Wolak, Mitchell, & Finkelhor, 2003). According to a point of view, the use of Internet replaces individuals in their social activities and intervenes with the process of their development and maintaining their social interactions (e.g., Amichai-Hamburger & Ben-Artzi, 2003; Caplan, 2003; Nie & Erbring, 2000; Weiser, 2001). According to the exact opposite of this point of view, the use of Internet increases the opportunities of communicating with peers even further, therefore causing youngsters' self-esteem and wellbeing to be enhanced (Morgan & Cotten, 2003; Valkenburg & Peter, 2007). In addition, they stated that the use of Internet may lead to online relations and this may bring along more social support (Nie & Erbring, 2000; Wellman, Quan-Haase, Witte, & Hampton, 2001; Wolak et al., 2003). For this reason, one of the aims is to examine if social anxiety has any effect on problematic smartphone usage and SNS usage. It also was tested that the relation between social anxiety and SNS usage is affected by problematic smartphone usage. So, second aim of the study is to understand mediator effect of problematic smartphone usage on the relation of social anxiety and SNS usage.

Method

The study was performed with the voluntary participation of 344 high school students who study in Bodrum, Muğla. Students in the study group, 224 of whom are male and 120 of whom are female, are in the ninth, tenth, eleventh,

and twelfth grade and their ages range between 15 and 19. The deliberate inconvenience sampling method was utilized for selecting the study group.

In the research, the following scales were used to determine teenagers' social anxiety levels, their social network usage, and their problematic smart phone use respectively: "Social Anxiety Scale", "Social Media Use Scale", and "Problematic Use of Smart Phone Scale".

Necessary permissions were obtained to apply the scales beforehand. Later, participants were informed of why the scales were applied, they were told that their personal details would not be asked in the scales, and consequently, the voluntary participants were included in the research. Independent Samples T-Test was applied to determine whether scores of the social anxiety levels, social network use and smart phone use differed according to gender. Pearson correlation technique and the simple, regression-based mediator variable model were used to determine the relationship between participants' social anxiety levels, social network use and smart phone use. According to the mediator variable model, the answer is sought for the question how a causal mediator relays X's effect on Y (Hayes, 2013). According to Hayes (2013), if researchers are to investigate the effect of a certain variable's size on another, the optimal analytical strategy mediator is the variable analysis. If X's effect on Y is caused by M via mediation, variable M is the mediator variable between X and Y. According to Baron and Kenny (1986), if the independent variable (X) has no effect on the dependent variable (Y), it becomes a full mediator variable; if the effect of the independent variable is weakened, it becomes a partial mediator variable. SPSS version of PROCESS was used to determine the mediator variable of high school students' smart phone use in their social anxiety and social network use.

Findings

In this part of the research, descriptive statistics and t-test results of the study group are given.

- It was found that there were positively significant relationships between the social anxiety levels, the social network use and the problematic smart phone use. It can be accordingly concluded that as teenagers' social anxiety levels increase, their social network use and levels of problematic smart phone use also increase.
- It was seen that the social anxiety did not differ significantly according to gender ($p < 0.05$). The social anxiety levels of female students were found to be higher than male students' social anxiety levels.
- The problematic smart phone use exhibited no significant difference according to gender ($p < 0.05$). It can be seen that female students' levels of problematic smart phone use were higher than the levels of male students.
- It was seen that the levels of social network use, which is the other variable of the research, did not differ significantly according to gender ($p > 0.05$).
- As for the regression analysis results concerning the prediction of social network use by social anxiety, it was seen that the social anxiety predicted the social network use significantly.
- As a result of the findings obtained from the mediator variable analysis concerning social anxiety, social network use and problematic smart phone use, social anxiety predicted the problematic smart phone use significantly when it was included in the relationship between social anxiety and social network use; however, social anxiety did not predict social network use.

Conclusion and Discussion

The aim of the research is to examine the relationship between social anxiety, social network use and problematic smart phone use. In this context, it was

seen as a result of the correlation that teenagers' increased levels of social network use and problematic smart phone use also raised the levels of social anxiety. Teenagers' efforts to be admired, approved and appreciated on social networks can be considered among the reasons for increased social anxiety.

It was also found in the study that social anxiety levels differed according to gender, in other words, female students' social anxiety levels were higher than male students' levels. According to the study by Yıldırım, Çırak and Konan (2011), female students experienced higher levels of social anxiety than male students. In the study performed by Akgün, Gönen and Aydın (2007) on elementary science and mathematics teachers, it was seen that female teachers had higher levels of social anxiety than male teachers.

About whether levels of problematic smart phone use differed according to gender, it was seen that female students' levels of problematic smart phone use were significantly higher than male students' levels. In the study by Şar (2013) on 481 high school students, it was found that, among social anxiety and problematic smart phone use, males had higher levels of problematic smart phone use. It was seen in the same study that female students experienced more intense loneliness than male students, there was a positive relationship between loneliness and problematic mobile phone use, a negative relationship between loneliness and duration of telephone use, and the increased loneliness also increased problematic mobile phone use.